

Neft gəlirlərindən birbaşa əhaliyə paylanma: məqsədlər, təcrübələr, fəsadlar, mexanizmlər

Sabit Bağirov
22 yanvar 2007-ci il

Məqsədlər:

- ➡ vətəndaşların yararlanmasında ədalətliyin təmin edilməsi;
- ➡ neft gəlirlərinin hamiya aid olmasına inamın artması;
- ➡ yoxsul və orta təbəqələrin durumunun bir qədər yüngülləşdirilməsi;
- ➡ kiçik sahibkarlıq təşəbbüslərinin təşviqi;

Təcrübələr:

- ➡ Küveyt;
- ➡ ABŞ-nin Alyaska ştatı;
- ➡ Səudiyyə Ərəbistanı;

Küveyt

İki fondu var: Ümumi Ehtiyat (sabitləşdirmə - 1960) və Gələcək Nəsillər (yığım - 1976) Fondu.
Hazırda bu fondlarda təxminən 90 mlrd. ABŞ dolları var.

- anadan doğulğu hər körpənin adına bankda hesab açılır və buraya \$3000 yatırılır;
- \$220000 – a qədər qiyməti olan ev tikmək üçün hər vətəndaş faizsiz borc almaq hüququna malikdir;
- hər ay hər həddi-buluğa çatmamış uşağa görə valideynlərə \$170 müavinət verilir;
- hər ay hər evdar qadına no \$300 müavinət verilir;
- vətəndaşların müalicə və xaricdə təhsil ilə əlaqədar xərcləri ödəyir

ABŞ-nin Alyaska ştatı

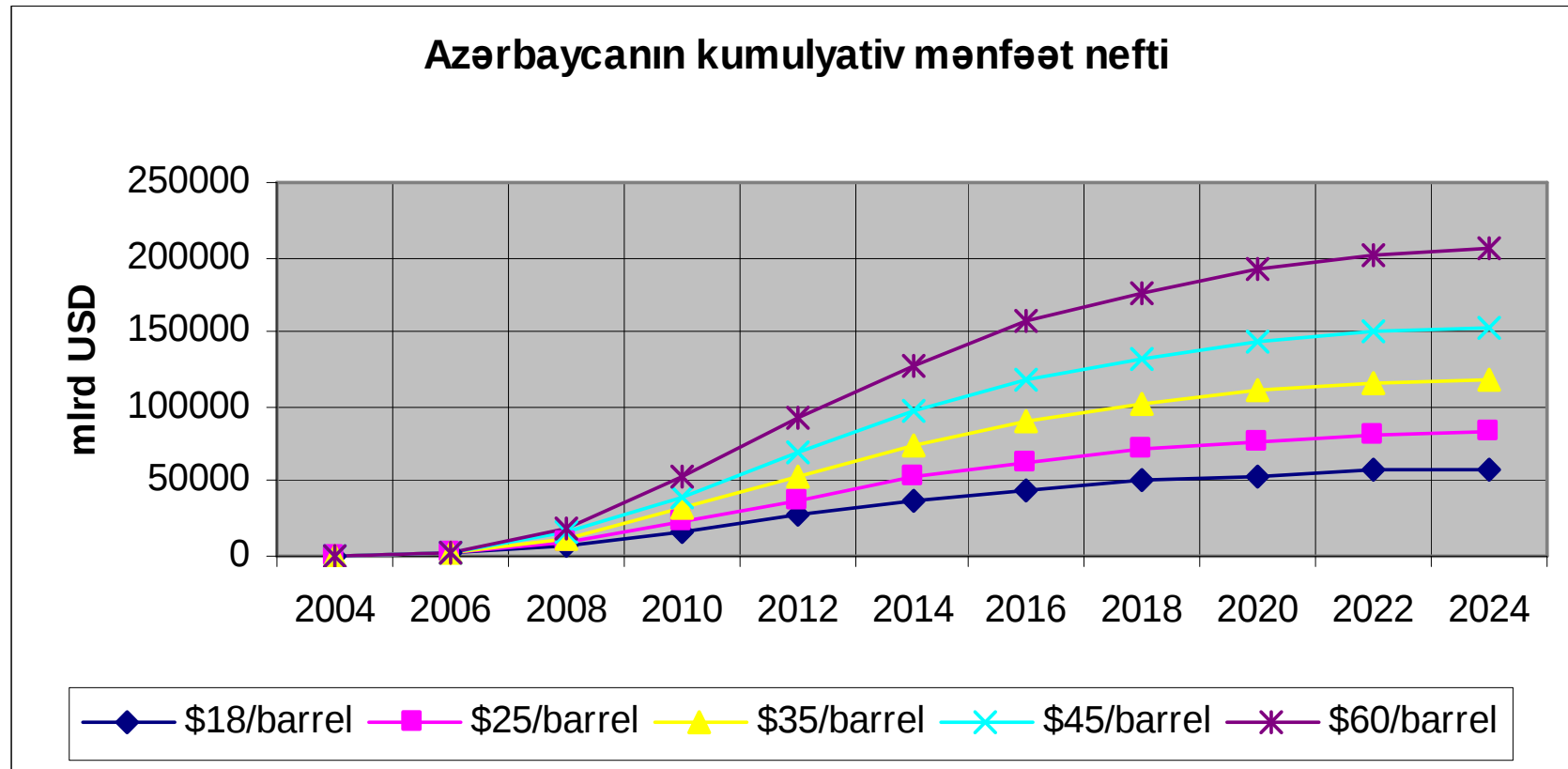
- 1976-cı ildə keçirilmiş referendumun (ştatın sakinləri) nəticəsi olaraq Daimi Neft Fondu təsis edilib;
- Məqsədlər: 1) sabitləşdirmə, 2) izafi büdcə xərclərinə yol verməmək;
- 2005-ci ilə fonda \$30 mlrd. yaxın vəsait toplanıb (fondun bazar dəyəri);
- Gəlirlər iki istiqamətdə xərclənir: 1) inflasiyanın kompensasiyası, 2) sakinlərə dividendlərin ödənilməsi;
- Sakinlərə ödənilən dividendlər ildən-ilə dəyişir (\$800 - \$2000);
- Vəsaitlərin investisiya edilməsində əsas məqsəd gələcək nəsillərin təmin edilməsi. Təxminən 37% - ölkə müəssisələrinin səhmlərinə; 16% - transmilli şirkətlərin səhmlərinə; 35% - dövlət istiqrazlarına; 2 – xarici dövlətlərin istiqrazlarına; 10% - daşınmaz əmlaka. İnvestisiyaların orta illik gəlirliyi 2005-ci ildə 10.1% çatıb

Səudiyyə Ərəbistanı

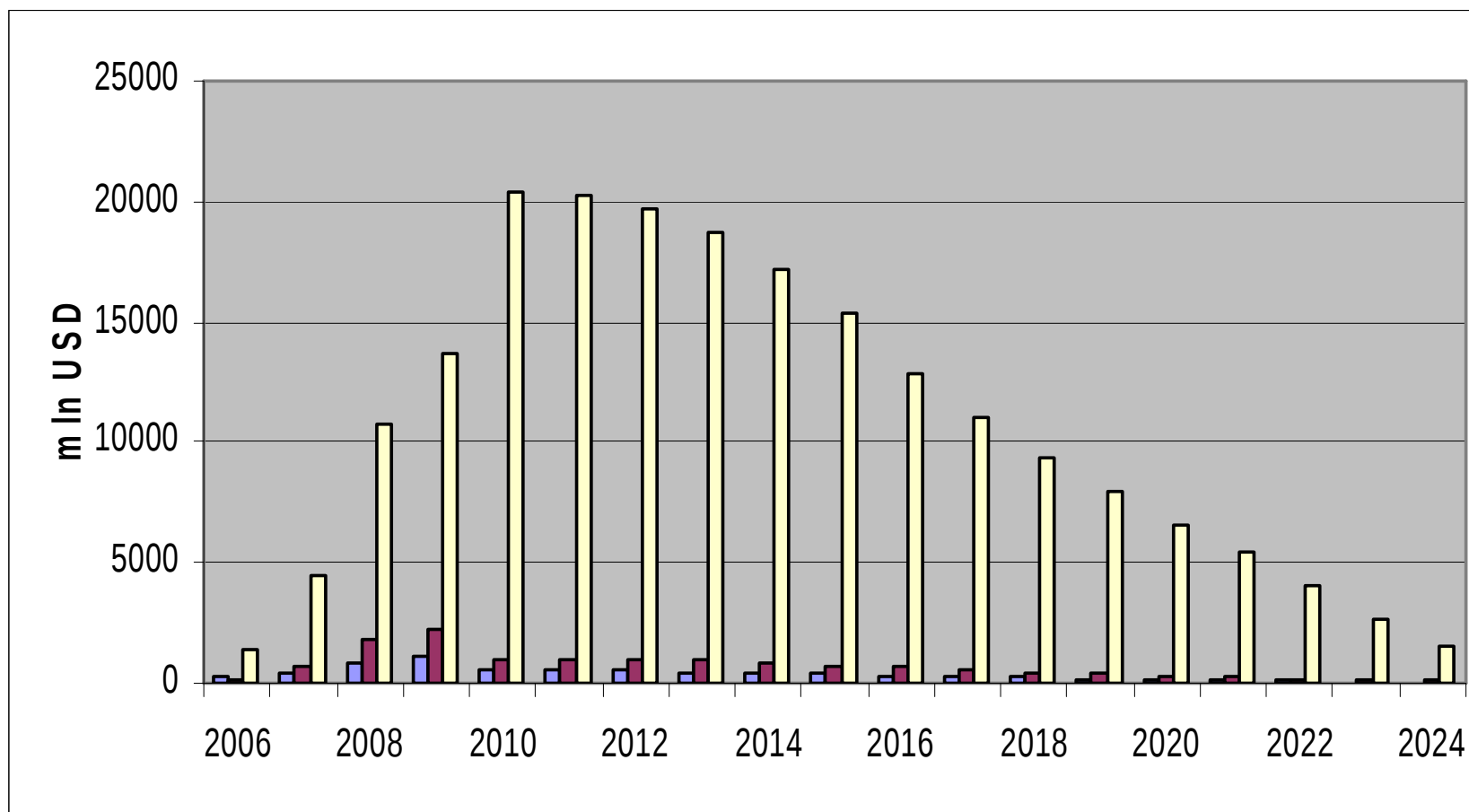
- ➡ heç bir fond yoxdur;
- ➡ pulsuz təhsil və səhiyyə;
- ➡ müxtəlif güzəştlər, subsidiyalar və müavinətlər imkan verir ki işləmədən dolanasan;
- ➡ anadan doğulğu hər körpəyə görə 10 minlərlə dollar həcmində müavinətlər;
- ➡ ev tikmək üçün hər vətəndaşa \$80000 – a qədər müavinətlər;
- ➡ təhsil ocağını bitirən hər bir gəncə \$13000;

1999-cu ildə ölkədə 120 min milyoner olmuş və bunların toplam varidatı \$400 mlrd. aşmışdır

Neft Fonduna daxil olan mənfəət neftinin dəyəri

Mənfəət nefti, ARDNŞ və büdcəyə ödəmələr (\$60/barel)

Azərbaycanda neft gəlirlərinin mümkün paylanma mexanizmləri:

- 2008-2017 – ci illər arasında hər vətəndaşa birbaşa həcmdə dividend;
- 2017 - hər vətəndaşa birbaşa illik Neft Fondunun yatırımları sahəsində əldə edilən dividendlərdən pay;
- Vətəndaşların gəlir vergisindən azad olması;
- 2008-2017 – ci illər arasında mənfəət vergisinin ...%-a endirilməsi;
- Sadələşdirilmiş vergi dərəcəsinin daha da endirilməsi;
- İpoteka krediti faizinin endirilməsi;
- Hər doğulan uşağa görə \$...... müavinət;
- Pulsuz tibbi müayinə;
- Xaricdə təhsil alanlar üçün təhsil haqqlarının ödənilməsi
- Sair

Fəsadlar:

- ➡ Inflyasiyanın artması;
- ➡ Neft Fondu vəsaitlərinin azalması;

TƏŞƏKKÜRLƏR